

İLETİŞİMİN TEMEL BİRİMİ: METİN

Dile dayalı iletişimde tek tek sesler, sözcükler, tümceler görev üstlenmez. Daha büyük bir düzlem bulunmaktadır.

Örnek 5:

- Ali eve erken geldi.
- Ali hastaydı.
- Ali'nin ateşi vardı.
- Ayşe Hanım çok şaşırıldı.
- Ayşe Hanım Ali'nin annesidir.
- Ateş iyice yükseldi.
- Ayşe Hanım aile doktoru Selim Beyi aradı.
- Selim Bey evde yoktu.
- Ayşe Hanım uğraştı.
- Ali'nin ateşi düşmedi.
- Ayşe Hanım Ali'yi hastaneye götürdü.

Burada ne anlatılıyor?

Örnek 6:

Ali eve erken geldi. ÇÜNKÜ hastaydı VE ateşi DE vardı. AnneSİ Ayşe Hanım BUNA çok şaşırıldı. BİR KAÇ SAAT SONRA, ANNESİ, Ali'nin ateşi iyice yükseldiĞİ İÇİN aile doktorLARI Selim Beyi aradı AMA Selim Bey evde yoktu. BUNUN ÜZERİNE Ayşe Hanım, ONUN ATEŞİNİ DÜŞÜRMEK İÇİN uğraştı. ANCAK ateşi düşmedi. Ayşe Hanım, ALI'NİN ATEŞİ DÜŞMEYİNCE Ali'yi hastaneye götürdü.

Örnek 5 ve Örnek 6 arasındaki fark nedir?

METİN OLMA KOŞULLARI:

1. Bağdaşıklık

Örnek 7:

- Boş adılar. (Ali eve geldi. Ø Erkenden yattı.)
- Kişi adıları (= ben, sen, o, biz, siz, onlar)
- Gösterme adıları (= bu, şu, o)
- Gösterme sıfatları (= bu kadın, o adam)
- Dönüştürme adıları (= kendi, kendisi)
- Türkçe gibi bağlantılı dillerde adlar üzerindeki iyelik eki ve belirtme durum eki (= Kardeşi tatile gitti. Çocuğu kim buldu?)
- Türkçe gibi bağlantılı dillerde çekimli eylem üzerindeki kişi ekleri. (=Ayşe ve ben dışarı çıkıyoruz. Alışveriş yapacağız.)

Örnek 8:

(Ben) Bundan 52 yıl önce, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Türk dili ve Edebiyatı öğrenimime başladığımda, lisede (benim) öğrendiklerimin dışında, Türkçenin geçmişi, Türkçenin dünyadaki yayılımı, özellikle de Türkçenin gücü konusunda pek bir şey bilmiyordum. Geçen bunca yıl boyunca, önce öğrenci olarak, sonra da dilbilime yönelip

akademik yola girince **(benim)** öğrendiklerimi, daha sonra da **(benim)** kişisel çalışmalarımın **(bana)** kazandırdıklarını düşününce, Türkçe, engin bir deniz olarak **(benim)** karşıma çıktı.
(D.Aksan, *Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını*)

Örnek 9:

Akşam kız arkadaşıyla buluşmuş, sinemaya gitmişler sonra onu eve bırakmış. Öyle söylüyor

Örnek 10:

A: Ahmet, ödevlerini yaptın mı oğlum?

B: **(Ödevlerimi)** Çoktan yaptım anne!

A: Ahmet, çantayı da düzeltip dişlerini fırçaladın mı oğlum?

B: **(Çoktan çantamı düzeltip dişlerimi fırçaladım anne!)** Çoktan yaptım anne!

Örnek 11:

Hükümetin **enflasyonla** mücadelesi sürüyor. Bu yıl alınacak önlemlerle **enflasyon** inişe geçecek.

Örnek 12:

Adamın **karısı** geçen yıl ölmüş. **Eşini** çok severmiş adamcağız.

Örnek 13:

Meyveyi çok severim. Özellikle **elmayı, portakalı...**

Örnek 14:

Okullar iki hafta sonra açılacak. **Öğrenciler** yeni bir öğretim yılının heyecanını yaşayacaklar.

Örnek 15:

Ali sınavı **başardı**. **Başarısı** tüm ailesini sevince boğdu.

2.Tutarlılık

3.Amaçlılık

4.Kabul edilebilirlik

5.Durumsallık

6.Bilgisellik

7.Metinlerarası ilişki

Sözlü ve Yazılı dil:

- ✓ Bağlam duyarlı olma

Örnek 16

- Ahmet: Çocuk ağlıyor! (*Birinin çocuğa bakması gerek, Ayşe çocuğa bak!*)
- Ayşe: Yoğurt çorbasını karıştırmazsam kesilir. (*Çocuğa bakacak durumda değilim. Evde yalnızca ikimiz varız. Bu durumda çocuğa senin bakman gerek.*)
- Ahmet: Emzik neredeydi? (*Anladım. Çocuğa ben bakacağım. Emziğini verip susturmaya çalışacağım.*)

- ✓ Düzeltme ve ekleme yapabilme

Örnek 17

- Babamlar kilolarca kartol getirmişler memleketten sana da biraz vereyim.
- (Sessizlik)
- Sen kartolun ne olduğunu anlamadın tabi. Patates canım, bizim oralarda böyle derler.
-
- ✓ Bağlamla etkileşim

Örnek 18

- Geçen sene 2. dönem harç yatırmamıştım bu dönem de mi öyle olacak?
- Ders alma kartımda değişiklik yapmak istiyorum. Ders alma kartımda değişiklik yapılması için gerekenleri yapabilmeme müsaade ediniz. Ayla Bingöl

Sözlü ve yazılı dilin tipik özellikleri:

- ✓ Sözlü dilde sözdizimi daha basittir

Örnek 19

- Ahmet'in yanındaki Ayşe mi?
- Kardeşi.

- ✓ Sözlü dilde birleşik tümce yapıları çokça kullanılmaz

Örnek 20

- a. Ali ödevlerini yaptı. Sonra bir arkadaşını aradı. Ona sinemaya gitmeyi teklif etti.
- b. Ali ödevlerini yaptıktan sonra bir arkadaşını arayarak sinemaya gitmeyi teklif etti.

- ✓ Etken çatı daha sık kullanılır

Örnek 21

- a. Annesi çocuğu eve çağırdı.
- b. Çocuğu annesi tarafından eve çağırıldı.

- ✓ Yazılı dilde sözdizimi daha karmaşıktır

Örnek 22

- a. Yorgunum. Bütün gün sokakta dolaştım.
- b. Yorgunum. Çünkü bütün gün sokakta dolaştım.

- ✓ Yazılı dilde tümce dizilişi özne-yüklem sırasıyla kullanılır

- Eve sen mi gittin?
Eve kim gitti?
- Ahmet Ali'yi dövdü.
Ahmet dövdü Ali'yi

- ✓ Sözlü dilde onaylatma ifadeleri kullanılır

- ✓ Sözlü dilde dolgu sözcükleri kullanılır

İletişimde metin türünün rolü:

Metin türündeki farklılıklar, dilsel özelliklerin de farklılaşmasını sağlar.

Örnek 23

- a. (Ahmet, Ayşe'den bir gün sonra çekilecek milli piyangodan büyük ikramiyeyi kendilerinin kazandığını düşlemesini beklemektedir...)
Sabah erkenden kapı çalıyor. Pazar günü ya uyuyoruz tabi biz. Ben fırladım telaşla yataktan. Açtım kapıyı, bizim Ali! Hayrola Ali dedim. Aslanım, aslanım diyerek sarılıyor bana. Zenginsin, zenginsin artık! Benim şu ev işini de... Bak Ali nasıl da bozdu şu bizim senaryoyu değil mi?
- b. (Ahmet çalışmaya başlayacağı doktora tezini nasıl tasarımldığını doktora tez savunması sırasında anlatmaktadır...)
Tezin giriş bölümünde amaçlar, araştırma soruları, kuramsal çerçeve, verinin toplandığındaki aşamalar, verinin çözümlenmesindeki aşamalar ve sınırlılıklar belirlenecek. Ardından ilk bölümde çalışmaya yön veren temel kavramların tanımları ve literatürde bu tanımlara yönelik tartışmalar yer alacak.

Konu gelişimi türleri:

1. Basit çizgisel konu

Her tümcenin konusu, bir önceki tümcenin konusu hakkında verilen bilgileri taşıyan adlardan biridir

- **Bu eşyalar**, aile büyüklerince yıllardır korundu. **Onlar**, eskiye ve anılara değer veren insanlardı. **Eskiye ve anılara değer verme**, şimdiki çocukların bilmediği bir duygu.

2. Yinelenen konu

Tümcelerin hepsinde konu aynıdır. Her tümcede konuya yönelik değişik bilgiler verilir.

- **Yaşar Kemal** çağdaş Türk yazınının öncülerindendir. **O** toplumsal gerçekliği kavramış ve tabulara savaş açmıştır. **Kendisi** yapıtlarında, Anadolu motiflerini evrensel değerlerle bütünler.

3. Çıkarımsal konu

Metin parçaları, örneğin paragraflar kendi içinde belli bir anlam bütünlüğü taşıyan ve belli kavramlara gönderim yapan bağımsız birimler görünümündedir

- *Türkiye'nin güney sahilleri boyunca Toros Dağları uzanır. İklim genellikle ılımandır. Narenciye, zeytin tarım ürünleri arasındadır. Antalya, Mersin gibi turistik merkezler en önemli şehirlerdir. Hatay ve çevresi de tarihi ve kültürel zenginliğiyle ünlüdür.*